

ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

ΦΥΛΛΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Καλοκαίρι τοῦ 1918.

ὁ σπιτί μᾶς ἄρξε. Ἦτον ἐπάνω σ' ἓνα λόφο ὄχι ψηλό, ποῦ κατέβαινε μαλακά πρὸς τὴ λίμνη.

Τὰ δωμάτια ἦσαν ἀπλά, ἀλλὰ πολὺ καλὰ ἐπιπλωμένα, ἓνα στὴν ἀνατολή, ἓνα στὴ μεσημβρία καὶ τὸ τρίτο, τὸ μεγαλύτερο, μὲ τὸν σκεπαστὸ κρεμαστὸν ἐξώστη του, εἶχε τὴ μεσημβρία καὶ τὴ θαυμασία δύση γιὰ πρόσοψη.

Ἄπ' ὅλα τὰ μέρη ἡ θέα ἦταν ὡραία καὶ ἀνοικτή. Περιβόλια καὶ σπιτία ἐξοχικὰ καλοκτισμένα, πάγκα μὲ δένδρα πυκνὰ καὶ λιβάδια ἐσκέπαζαν τὴν παραλίμνια ἀκτή.

Ἄπὸ τὸν ἐξώστη τὸ σκεπαστό, ὅπου καθόμουν ὅλη μέρα, εἶδα ἐκεῖνο τὸ χρόνο νὰ καταφθάνῃ ἡ Ἄνοιξη. Οἱ λεῦκες πρῶτα πρῶτα ἔρριξαν τὸ τρυφερὸ πράσινο χνοῦδι τους ποῦ ἔγινε γρήγορα φύλλωμα, ἔπειτα τὰ καρποφόρα στολίστηκαν μὲ τάνθη τους σ' ὅλες τὶς σκιές τοῦ λευκοῦ καὶ τῶν τριανταφυλλένιων ἀποχρώσεων. Ὁ μικρὸς κήπος τοῦ σπιτιοῦ καθαρίσθηκε, κλαδεύθηκε καὶ δὲν ἄργησε νὰ γεμίσῃ κι' αὐτὸς ἀπὸ τριαντάφυλλα ὄλων τῶν εἰδῶν.

Τὸ ἄρωμα τους ἀνέβαινε στὸν ἐξώστη σὰ θυμίαμα ἀνακατεμένο μὲ τὴ μυρωδιὰ τοῦ ἁγιοκλήματος. Ἡ λίμνη γιάλιζε μέσα ἀπὸ τὰ δένδρα, λίγο μακρύτερα, κ' ἔμοιαζε σὰν καθρέφτης τοῦ οὐρανοῦ, ποῦ αἰώνια τὸν ἀντανακλοῦσε, πιστὴ στὴς θωπεῖες του καὶ στὸν αἰώνιον ἔρωτα, ποῦ οἱ ἄνθρωποι δὲν κατορθώνουν ποτὲ ν' ἀποδωσουν ἀρκετὰ μὲ τὶς φευγα-

λέες ἀγάπες τους. Ἡ λίμνη κι' ὁ οὐρανὸς ἦσαν ὠραῖοι, πάντα ὠραῖοι, εἴτε φουσοῦσε ὁ βοριάς καὶ σύναζε τὰ σύννεφα, εἴτε κυλοῦσαν ἕνα ἕνα τὰ κύματα μετὸν ἀφρό τους τὸ λευκό, ποὺ θύμιζε τὴν ταραγμένη θάλασσα, εἴτε πάλι, ὅταν οἱ ἄνεμοι κόπαζαν κι' ἡ ἐπιφάνεια γίνονταν σὰ διάφανο γιαλὶ χωρὶς καμμιά θυτίδα δείχνοντας πιστὰ τὴ γραμμὴ τοῦ χιονισμένου βουνοῦ ἢ τῆς ἀέρινης βαρκούλας, καρφωμένης ἐκεῖ σὰν πεταλούδα μετὸ ἴδιο ταῖρι της, ἀναποδογυρισμένο στὸ νερό...

Ἀπὸ τὸν ἐξώστη μου ἔβλεπα ὅλ' αὐτά, πάντα ἴδια, καὶ πάντα διαφορετικά, μετὰ χρώματα, σκιές καὶ φωτισμοὺς κατὰ τὴν ὥρα τῆς μέρας, τοῦ δειλινοῦ, τῆς νύκτας ἢ τῆς αὐγῆς. Οἱ ἄνεμοι βοηθοῦσαν σ' ὅλες αὐτὲς τὶς φαντασμαγορίες κ' ἔπαιζαν μετὰ τὰ σύννεφα τόσα πολλὰ καὶ τολμηρὰ παιγνίδια, ὥστε μόνον ἡ νύκτα ἔβαζε τέλος μετὸ σκοιερὸ πέπλο της.

Ὡρες δλόκληρες κύτταξα γύρω μου καὶ πολὺ συχνὰ ἔρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου: Τάχα ἦσαν ἀλήθεια ὅλ' αὐτά; Τέτοιος Παράδεισος ἦτον ἀληθινός, ἐνῶ τριγύρω ὄχι μακριά, ὁ Μεγάλος Πόλεμος θέρριζε τὸν κόσμον ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, κ' ἔπεφταν κορμιά, κ' ἔπεφταν πόλεις καὶ γέμιζαν οἱ κάμποι ἀπὸ ἀποσύνθεση καὶ καταστροφή;

Γιατί τέτοιες ἀντιθέσεις;

Στὴν ἴδια γῆ, μετὰ τοὺς ἴδιους ἀνθρώπους, γιατί;

Οἱ παλαιοὶ μῦθοι μοῦ ξαναγύριζαν στὸ νοῦ. Ἄς ἦσαν Περσικοί, Ἑλληνικοὶ ἢ Σκανδιναυικῶν χωρῶν. Πάντα ἢ ἴδια ἔννοια, τὸ Κακὸ καὶ τὸ Καλὸ ἐπάλευαν δυνατὰ γιὰ νὰ νικήσουν τὸ ἕνα τ' ἄλλο, γιὰ νὰ πάρουν τὴ βασιλεία.

Καὶ ποτὲ δὲν νικοῦσαν τὸ ἕνα τ' ἄλλο, ποτὲ δὲν ὑπερίσχυαν, ξαναρχίζοντας τὴν ἴδια πάλη αἰῶνια, ἀνίκητοι δίδυμοι ἀδελφοί, ἀτρωτοί, ἀθάνατοι!

*
*
*

Ἄλιμονο, τὸ αἷμα ἔρρεε καὶ ἡ δυστυχία δάγκανε τὶς καρδιές, ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι κόσμος, ἡ χαρὰ ξυπνοῦσε ὅπου μποροῦσε, ἡ ὁμορφιὰ ξαναφαίνονταν ἐδῶ

κ' ἐκεῖ, οἱ ἄνθρωποι ξανάρχιζαν νὰ ἐλπίζουν μὲ τὴν Ἄνοιξη.

Ἡ Ἄνοιξη ἐκείνη τῆ χρονιά στὴν Ἑλβετία ἦτον ἐξαισία. Τὰ πουλιὰ τὴν ἔβαλλαν παθητικά. Κάθε αὐγὴ καὶ κάθε βράδου οἱ κότσιφοι προσπαθοῦσαν μὲ τὸ τραγοῦδι τους ν' ἀποδώσουν ὅλη τὴν εὐτυχία τῆς φωλιᾶς τους καὶ κάθε εὐτυχισμένης φωλιᾶς.

Πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μας κατοικοῦσε μιὰ οἰκογένεια κηπουροῦ. Αὐτὴ καλλιεργοῦσε τοὺς κήπους καὶ τὰ χωράφια, ποὺ εἴχαμε γῦρο μας. Ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα παρακολουθοῦσα τὴν ἐργασία.

Δὲν εἶχα βρεθῆ ἄλλοτε τόσο κοντὰ στὴ γῆ καὶ δὲν ἤξερα πῶς, ὥρα μὲ τὴν ὥρα σχεδόν, κάθε φυτὸ ἀλλάζει καὶ δίδει ἄλλην ὄψη στὸ περιβάλλον.

Τὸ θέαμα αὐτὸ ἦτον γιὰ μένα ἓνα μεγάλο μάθημα ὄλο μυσταγωγία — ἡ σπορά, τὸ φύτρωμα, ἡ βλάστηση καὶ ἡ συγκομιδὴ.

Κάθε ἐποχὴ ἀλλάζε καὶ τὸ θέαμα.

Ἐμπρὸς στὸν κῆπο μας, χωρισμένο μ' ἓνα πλεκτὸ διάφονο σύρμα, ἦτον ἓνα λιβάδι, ὅπου τὸ χορτάρι ψήλωνε σχεδόν ἓνα μέτρο. Καταπράσινο μὲ χίλια δυὸ λουλούδια ἄγρια, τὸ θέρισαν τρεῖς φορές, καὶ τρεῖς φορές ξαναφύτρωσε δροσερώτερο. Ὅταν ὁ ἄνεμος περνοῦσε στὴ χορταρένια ἐπιφάνειά του, μ' ἓνα ψιθύρισμα σχεδόν ἀνεπαίσθητο, κάμνοντας κυματάκια ὅπως στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, θυμούμουν τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου: «Τοῖο δὲ θυμὸς ἰάνθη, ὡς εἶτε περὶ σταχέουσιν ἔερδη μέσουγιου ἀλδίσκοντος ὅτε φρῖσσοσιν ἄρουραι».

* * *

Ἄ, ἦτον ἀληθινὰ γαλήνιο θέαμα! Αὐτὰ τὰ χωράφια, ἡ λίμνη, οἱ γεωργοὶ μὲ τὰ παιδιὰ τους, ποὺ δούλευαν ἀπ' τὸ πρωτὶ ὡς τὸ βράδν καὶ σταματοῦσαν μόνο τὴν Κυριακὴ. Τότε τὰ παιδιὰ φοροῦσαν τὰ κυριακατικά τους, τὰ κοριτσάκια ἄσπρα φρεσκοσιδερωμένα φουστάνια καὶ τ' ἀγόρια ψαθάκια στρογγυλὰ γιὰ τὸν ἥλιο. Ἐπαιρναν τὸ καλάμι γιὰ τὸ ψάρεμα καὶ πήγαιναν στὴ λίμνη μὲ γέλοια καὶ μὲ χαρὲς

βαστῶντας τὸ μικρότερό τους στήν ἀγκαλιά. Τὰ κορίτσια ἦσαν πιά σάν μικρὲς μητεροῦλες, ἤξεραν ἀπὸ δώδεκα χρονῶν πῶς ἀνατρέφουν τὰ μωρὰ καὶ τὰ βαστοῦσαν καὶ τὰ ντάντευαν σάν τέλειες μητέρες. Καὶ τὰ μικράκια δὲν ἔκλαιαν οὔτε γρίνιαζαν, πάντα γελαστὰ καὶ πρόσχαρα, ἀληθινὰ ἀγγελούδια, καρποὶ ἔρωτος ἀγροτικοῦ, πού δὲ γνωρίζει τὴ νευρασθένεια καὶ τὶς λυπηρὲς κληρονομικότητες.

Μειδιοῦσαν στὸ κάθε τί, στήν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου καὶ στὸ ὄντισμα τῆς βροχῆς, εὐχαριστημένα ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Πόσες φορές τὰ θαύμαζα αὐτὰ τὰ παιδιὰ τῶν γεωργῶν, πότε σάν ἐπαιζαν κυνηγητὸ στὸ ψηλὸ χορτάρι, χωμένα ἕως τὸ λαιμὸ καὶ πηδῶντας σάν ζαρκάδια, πότε σάν γύριζαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, πετῶντας τὴ σάκκα καὶ τὰ βιβλία καὶ τρέχοντας ἴσα στὸν πατέρα νὰ βαστάξουν τὰ ἐργαλεῖα του, ἢ στὴ μητέρα ν' ἀνασηκώσουν τὸ βαρὺ καλάθι μὲ τὰ ὀπωρικά, πού ἔπρεπε νὰ μεταφερθῆ στήν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ φορτωθῆ τὸ ἄλλο πρωῖνὸ στὴ σοῦστα γιὰ τὴν ἀγορὰ.

Τὰ κύτταξα νὰ μαζεῦουν τὰ μπιζελάκια ἢ νὰ δένονιν στὰ ψηλὰ κοντάρια τὶς ἀνθισμένες φασολιές. Καὶ ὅταν ἡ δουλειὰ τελείωνε, τί γέλοια καὶ τί χοροπηδήματα ὅλα μαζί στὸ χωράφι τὸ φρεσκοθερισμένο. Ἡ πιὸ μικροῦλα, ἡ Σωσάνα, μόλις τριῶν ἐτῶν, τριανταφυλλένια καὶ ξάνθη, προσπαθοῦσε κι' αὐτὴ νὰ λάβῃ μέρος στὰ παιγνίδια τῶν ἀδελφῶν της. Ὅλα τὰ παιδιὰ τὴν πρόσεχαν καὶ τὴ βοήθοῦσαν καὶ τὴν ἐπαιρναν στὸ κάθε παιγνίδι τους.

Ἡ Σωσάνα δὲν πήγαινε σχολεῖο, ἔμενε μὲ τὸν πατέρα της στοὺς ἀγρούς, κ' ἐν ὄσῳ ἐκεῖνος ἀνοίγε τὴ γῆ συμμετρικὰ γιὰ νὰ ῥίξῃ τοὺς σπόρους, ἐκεῖνη ἐμουρμουρίζε τραγουδάκια χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος. Τὸν κύτταζε νὰ ἐργάζεται δίχως νὰ τὸν ἐνοχλῆ. Κι' ἂν κάποτε ἀνασήκωνε μὲ κόπο τὸ βαρὺ φτυάρι ἢ τὴ κτένα γιὰ νὰ τὸ μεταφέρῃ ἀπὸ τὸ δέντρο στὸν τετράγωνο χῶρο τοῦ πατέρα της, ἐκεῖνος δὲν θύμωνε οὔτε μάλωνε. Ἐπαιρνε ἡσυχὰ τὸ παιδί καὶ τὸ ἐργαλεῖο καὶ τὰ ἔβαζε μακρύτερα ἀπὸ τὴ γραμμὴ τῆς δουλειᾶς. Ἡ μικροῦλα καταλάβαινε χωρὶς ἐξηγήσεις, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ξαναγυρίσῃ στὸν πατέρα της, γιὰτὶ δὲν ἤθελε τὴ βοή-

θεία της· κι' ἄρχιζε τότε νὰ μαζεύη ἀγριολούλουδα γιὰ νὰ διασκεδάση μόνη της.

Ἄλλὰ τῆς ἐργασίας ἡ ὥρα ἐτελείωνε, ὁ ἀγρότης εἶχε φορτώσῃ τὸ χόρτο στὴ χειράμαξα. Ἀπάνω στὸν εὐωδιαστὸ αὐτὸ σωρὸ κάθιζε τὴ μικροῦλα του σὰ βασίλισσα, καὶ γύριζε στὸ σπίτι μὲ βῆμα ἑλαφρό.

Ὁ ἀνήφορος τοῦ δρόμου δὲν τὸν ἐκούραζε, ὅσο καὶ ἂν εἶχε κοπιάσῃ στὴ δουλειά. Τὸ παιδί τραγουδοῦσε κι' ὁ πατέρας μειδιοῦσε.

Ὁ θεὸς εὐλογοῦσε τὴν ἐργασία του, οἱ ἀγροί, τὰ δένδρα ὅλα ἦσαν χαρούμενα κ' εὐτυχισμένα τὴν ὥρα αὐτὴ τοῦ δειλινοῦ, σὰν τὸν ἀγρότη πού τὰ κύτταζε, ὅλα ἔμοιαζαν νὰ λένε: «Εὐχαριστῶ!», γιὰτὶ ζοῦσαν ἀρμονικὰ, καρποφοροῦσαν, ἀγαποῦσαν!

*
* *

Ζοῦσα σὲ μιὰ βουκολικὴ ποίηση ἐκεῖ πάνω στὸν ἐξώστη μου μὲ τὶς διάφορες ὥρες τοῦ χρόνου.

Ἐβλεπα τὰ φυτὰ καὶ τὰ παιδιὰ ν' αὐξάνουν. Μιὰ νέα ζωὴ ξυπνοῦσε καὶ στὶς δικές μου φλέβες, ζωὴ πολιτισμένη καὶ ὑγιής, ὅπως τὴν εἶχα ποθήσῃ.

Ἄχ! νὰ μπορούσαν οἱ δικοί μας οἱ χωρικοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς νὰ ζοῦσαν ἔτσι χαρούμενα κ' εὐτυχισμένα!

Ἐκεῖνοι οἱ ταλαίπωροι, οἱ σκυμμένοι κάτω στὴ γῆ, οἱ σκλάβοι, οἱ τυραννισμένοι, οἱ κυρτωμένοι ὄχι ἀπὸ τ' ἀσήκωτα βάρη, πού τ' ἀτσαλένια τους χέρια βαστοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοὺς πόνους, ἀπὸ τὰ βάσανα τῶν πατέρων των τόσες γενιές πίσω, κι' ἀπὸ τὶς ἔννοιες τὶς σημερινές καὶ τοὺς φόβους γιὰ τὰ παιδιὰ τους.

Πόσον καιρὸ ἀκόμη θὰ πονέσουν ἔτσι καὶ θὰ μαρτυρήσουν ἀπὸ πολέμους, ἀδικίες, καταχρήσεις τῶν δυνατῶν, γιὰ ὅλ' αὐτὰ, πού δὲν ἔπταιαν αὐτοὶ καὶ πού ὑπέφεραν πάντα τὰς συνεπείας;

Πόσο τοὺς συμπονοῦσα τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς τῆς φυλῆς μου, γυναῖκες καὶ ἄνδρες τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῆς Μ. Ἀσίας, τῶν Νησιῶν!

Αὐτοὶ εἶχαν σπείρη, ἀλλὰ δὲν ἤξεραν ἂν θὰ θερίσουν.
 Ἐἶχαν ἀναθρέψη παιδιὰ μὲ ὅλη τὴ στοργὴ τῆς ψυχῆς τους,
 ἀλλὰ δὲν ἤξεραν ποιά τύχη ἐπερίμενε τ' ἀγόρια τους: θητεία
 στὸν Τούρκικο ἢ στὸ Βουλγάρικο στρατὸ διὰ τῆς βίας, ἢ
 φυγὴ στὴν Ἀμερικὴ γιὰ νὰ σωθοῦν Δὲν ἤξεραν ἂν τὸ
 κορίτσι τους θὰ ἔφθανε παρθένα ὡς τὸ στεφάνι τοῦ γάμου
 ἢ θὰ τοὺς τάρπαζαν μὲ ἀτιμία καὶ θάμμενε αἰῶνια ντροπὴ
 καὶ πόνος σκληρὸς γιὰ τοὺς γονεῖς.

Καῦμένοι ἀδελφοί μου! πόσο ἀπέχετε ἀπὸ τοὺς ἐδῶ
 χωρικοὺς, καὶ πόσο δύσκολο θὰ ἦτον νὰ ὑποστῆτε τὴν παρα-
 βολή, ἂν σᾶς ἔβαζα πλάϊ πλάϊ νὰ σᾶς μετρήσω μ' αὐτούς!

Κι' ὅμως ἀξίζετε τὴν εὐτυχία ἐσεῖς, ὅσο κ' αὐτοί: δὲν
 παύσατε ποτὲ ν' ἀγωνίζεσθε, καὶ πῶς;

Δὲν κατὰγεσθε ἀπὸ φυλὴ κατωτέρα, ἀλλὰ ἡ γεωγραφικὴ
 σας θέσις ἐγινε αἰτία, ἐνῶ ἐδῶ βασιλεύει εἰρήνη καὶ πρόο-
 δος, σ' ἐσᾶς νὰ εἶναι τὸ μαρτύριο καὶ ἡ ἀγωνία τῆς
 ἀσταθείας.

Ἐν τούτοις μὴν ἀποθαρρύνεσθε: θάλλθη μιὰ μέρα, ἀργὰ
 ἢ γρήγορα, ὅπου καὶ σεῖς θὰ ὑψώσετε τὸ κεφάλι καὶ θὰ
 δρέψετε τοὺς καρπούς τῶν κόπων σας.

Δὲν εἶσθε κατώτεροι τοῦ Ἑλβετοῦ, καὶ μάλιστα σεῖς, ὡς
 ἐκ περισσοῦ, ὑποφέρατε ἐπὶ αἰῶνας καὶ μὲ γενναιότητα.

Ἄφου βαστάξατε καὶ δὲν ξεχάσατε τὴν ἑλληνικότητά σας,
 θὰ εἶσθε μιὰ μέρα ἕνας λαὸς θαυμάσιος.

Ἑλληνας χωρικοὶ καὶ ὑπόδουλοι, ἀπὸ μακρὰ σᾶς χαι-
 ρετῶ καὶ γιὰ σᾶς προσεύχομαι.

ΕΛΛΗ Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

